

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTMAN113 Nyelv és társadalom szem.

<p>Tantárgy neve: Dialektológia és szociolingvisztika</p>	<p>Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN 113, BTMAN 204, BTMMN019, BTMMN020, BTMMN801, BTMMN807, BTOMA1N08, BTOMA8N07, BTOSVM1N12, BTOSVM2N11, BTOSVM3N16 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p> <p>Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet</p> <p>Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)</p>
<p>Tárgyfelelős (név, beosztás): Gréczi-Zsoldos Enikő adjunktus</p>	
<p>Közreműködő oktató(k): Gréczi-Zsoldos Enikő adjunktus</p>	
<p>Tantárgyi egység: Nyelv és társadalom szem.</p>	
<p>Tantárgyi egység Neptun kódja: BTMAN113 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>	
<p>Javasolt félév: 1T (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúéit csak tavasszal lehet felvenni.)</p>	<p>Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)</p>
<p>Óraszám/hét: BTMAN 204, BTOMA1N08, BTMMN019, BTMMN020: 1, BTMAN 113, BTOMA8N07, BTOSVM1N12, BTOSVM2N11, BTOSVM3N16, BTMMN801: 2, BTMMN807: 1 szeminárium, 1 konzultáció (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)</p>	<p>Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN 204, BTMMN801, BTOMA1N08, BTOMA8N07, BTOSVM1N12, BTOSVM2N11, BTOSVM3N16: kollokvium, BTMAN113, BTMMN019, BTMMN020, BTMMN807: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)</p>
<p>Kreditpont: BTMAN 113, BTMAN 204, BTMMN019, BTMMN020, BTMMN807: 2, BTOMA1N08, BTOMA8N07, BTOSVM1N12, BTOSVM2N11, BTOSVM3N16, BTMMN801: 3</p>	<p>Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)</p>
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A szemináriumi beszélgetések önálló véleményformálásra készítik a hallgatókat a nyelv és a társadalom egyes témaköreiből. Az óra a Nyelv és társadalom című előadásra épülő gyakorlat, amely megismerteti a hallgatókat a nyelvi adatgyűjtéssel, másfelől az elméleti anyag gyakorlati vonatkozásaira tér ki. A gyakorlati órán a hallgatók megismerhetik a kérdőíves gyűjtés sajátosságait, a nyelvjárási adatgyűjtés és -feldolgozás módszertanát, illetve a szociolingvisztikai interjú elkészítésének metodikáját. A gyakorlati óra igyekszik felkészíteni a hallgatóit önálló kutatás elvégzésére a nyelv és a társadalom összefüggéseit érintő témakörökben. Ennek előkészületeiről és elkészüléséről számot adva bizonyítják az ismeretek elsajátítását.</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák: <i>tudás</i>: Tájékozott a magyar nyelv tagolódásának témakörében. Tisztában van a nyelvtudomány jellemző kutatási kérdéseivel, elemzési és értelmezési módszereivel, ezen</p>	

részterületeinek alapvető szakkifejezéseivel.

képesség: Képes értelmezni a magyar nyelv sajátosságait. Képes a magyar nyelv változatait a nyelvtudomány szempontjából értelmezni.

attitűd: Érti és elfogadja, hogy a nyelvi jelenségek társadalmilag meghatározottak és változóak. Képviseli a magyar identitás nyelvi, társadalmi sokszínűségét.

autonómia és felelősség: Kialakít olyan, történetileg és világnézetiileg koherens egyéni álláspontot, amely segíti önmaga és környezete fejlődését, tudatosodását. Felelősséget vállal szövegeiért. Tudatosan képviseli azon módszereket, amelyekkel a nyelvtudomány dolgozik.

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. A nyelvváltozatok. A standard és a szociolektusok, illetve a dialektusok egymáshoz való viszonya. 2. A területi nyelvváltozatok, a nyelvjárások. Nyelvjárási régióink jellemzői.

Magyar nyelvjárási hangfelvételek elemzése (1–5. A nyugat-dunántúli, a közép-dunántúli–kisalföldi, a dél-dunántúli, a dél-alföldi és a palóc nyelvjárás sajátosságai hangfelvételek alapján).

3. A magyar nyelvjárási régiókból származó hangfelvételek elemzése (6–10. A Tisza–Körös-vidéki, az északkeleti, a mezőségi, a székely és a csángó nyelvjárás sajátosságai hangfelvételek alapján).

4. A nyelvi adat. Az anyaggyűjtés célja és alapelvei (a mintavétel, a megfigyelői paradoxon, az etikai dilemma, a gyűjtési előismeretek). A dialektológiai és a szociolingvisztikai gyűjtési módszerek. A szociolingvisztikai interjú. A kérdőíves gyűjtés.

5. A magyar nyelvjárások atlasza (a nagyatlasz) és Az új magyar nyelvjárások atlasza. A Geolingvisztikai Kutatócsoport munkája. Internetes dialektológiai adatbázisok, digitális térképek.

6. Nyelv és kisebbség. Nyelvpolitika. Nyelvvédelmi törvény? (A 2011. évi törvény a magyar nyelv XCVI. törvény a gazdasági reklámok és az üzletfeliratok, továbbá egyes közérdekű közlemények közzétételéről)

7. Az Európai Unió nyelvpolitikája. A magyar nyelv helyzete Európában. A globális nyelvrendszer. A lingua franca kérdésköre.

8. Nyelvi jogok. A globális nyelvrendszer. A nyelvi többség és a nyelvi kisebbség viszonya.

9. A tegezés és a magázás története. A megszólítási szokások és a társadalom.

10. A névadási szokások és a társadalom. Törvények a magyar névadásról és névfelvételekről.

11. A bilingvizmus és a plurilingvizmus jelensége.

12. A diglossia megjelenése a társadalom nyelvhasználatában. A pidzsin és a kreol nyelvek.

13. Konzultáció az egyéni kutatásokról, a készülő dolgozatokról. Hallgatói beszámolók I.

14. Konzultáció az egyéni kutatásokról, a készülő dolgozatokról. Hallgatói beszámolók II.

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): **KSZ**

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támogatott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át

mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódznak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Babbie, Earl 1999. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest (angolul: 1989. *The Practice of Social Research*, Wadsworth Publishing Company)

Deme László–Imre Samu (szerk.) 1968–1977. *A magyar nyelvjárások atlasza I–VI*.

Akadémiai Kiadó, Budapest

Új magyar nyelvjárások atlasza, digitális adatbázis: umnya.elte.hu

Kiss Jenő 1995. *Társadalom és nyelvhasználat*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Kiss Jenő (szerk.) 2001. *Magyar dialektológia*. Osiris Kiadó, Budapest

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Trudgill, Peter 1997. *Bevezetés a nyelv és a társadalom tanulmányozásába*. JGYTF Kiadó, Szeged (angolul: 1992. *Introducing Language and Society*. Penguin English)

Cseresnyési László 2004. *Nyelvek és stratégiák, avagy a nyelv antropológiája*. Tinta

Könyvkiadó, Budapest

Bancerowski Janusz 2006. *A nyelvi kérdés az Európai Unióban*. In: *Magyar Nyelv* CII/1. 1–9.